

КЊИЖЕВНОСТ И ЈЕЗИК

Злата Бојовић
Љубавна лирика Игњата Ђурђевића

Јелица Јокановић-Михајлов
Сегментација сложених реченица
у писаном тексту и говору

Божо Ђорић
О неким специфичностима суфиксалне
деривације именица у српском
разговорном језику

Љиљана Суботић
Актуелизација једног сегмента језика
предвуковског периода у савременом
српском исказу

Љубомир Поповић
Распоредивање конституената упитних
и релативних синтагми: пример
синтаксичких конфликта

Михајло Пантић
Савремени тренутак српске књижевности

1-2

1995.

БЕОГРАД

Расправе и чланци – Настава – Прилози
– Прикази и белешке – Хроника
– Библиографија

МИЛИЦА РАДОВИЋ-ТЕШИЋ (Београд)

ПЕДЕСЕТ КЊИГА ЈУЖНОСЛОВЕНСКОГ ФИЛОЛОГА

„Јужнословенски филолог“, без сумње, спада у најугледније лингвистичке часописе настале на просторима на којима живе јужнословенски народи. Данас – 82 године од изласка првог његовог броја 1913. године – дакле, пре стварања прве Југославије – чини нам се да је часопис имао ту срећу да су га његови покретачи, угледни српски лингвисти и филолози – Љубомир Стојановић и Александар Белић, назвали „јужнословенски“ па данас бар тај придевски део у називу не мора да изазива никакве асоцијације везане за државу у којој је излазио, а која се више пута стварала и распадала.

За 82 године (од 1913–1975. као „повремени спис“, а од 1975. до данас као годишња публикација) овај часопис је, излазећи у Београду, променио четири државе различите територије и уређења – Краљевину Србију, Краљевину Југославију, Социјалистичку Федеративну Републику Југославију и од 1992. Савезну Републику Југославију, која данас обухвата мањи број јужнословенских народа. Без обзира на то, часопис је једнако задржавао физиономију лингвистичког часописа међународног профила какав му је одредио А. Белић у уводном чланку друге књиге која је изашла 1921. године. Радови су се кретали у области јужнословенске и опште словенске филологије и лингвистике, али и лингвистике и филологије других језика. Чланци су могли бити писани на свим словенским језицима, пре свега на неком југословенском или руском, али и на модерним несловенским језицима, односно преводима са њих.

Прелиставајући данас хронолошки 50 књига Филолога, читалац остаје задивљен не само историјом наше лингвистике, него у исто време тиме што може да прати и сам ток друштвених збивања која су неминовно имала одраза и на овај сегмент науке.

„Јужнословенски филолог“ је, делећи судбину народа и државе, имао прекиде у излажењу за време Првог светског рата (8 година) и Другог светског рата (10 година). Овај часопис, познат и по томе што је увек имао обим до 40 штампаних табака, у свом 82-годишњем животу

променио је свега три главна уредника: Александар Белић (од 1913 – 1960, књ. I – XXIV), Михаило Стевановић (од 1961 – 1973, књ. XXV – XXIX) и Милка Ивић (од 1974. до данас, од књ. XXXI – L, следећа LI књ. је у штампи). XXX књ. Јужнословенског филолога посвећену 70-годишњици живота М. Стевановића уредили су М. Павловић, Р. Бошковић и М. Пешикан, а за тај број посебно је именован за секретара Ж. Станојчић.

Филолог је излазио као лингвистичка ревија преко које се европска и светска лингвистичка јавност могла упознати са најрепрезентативнијим научним радовима који су писани код нас. Помоћу њега је наша лингвистика емитована у свет, а светска лингвистика је њиме пратила токове научне мисли наших стваралаца. Тако је часопис „Јужнословенски филолог” постао врх научне мисли захваљујући понајпре самом А. Белићу који га је уређивао пуних 47 година, скоро пола века, успешно после Белићеве смрти наставио М. Стевановић, а данас га уметно уређује проф. М. Ивић, успешно одржавајући белићевски висок ниво, како у погледу квалитета тако (уз помоћ Института за српски језик као издавача) и у погледу квантитета, с обзиром на текуће кризне године у којима се Србија налази. Ваља још напоменути да је у уредништву часописа скоро од самог почетка увек било чланова из Словеније, Хрватске и Македоније (нпр. код Белића С. Куљбакин, С. Ившић, Ф. Рамовш и др.). Распадом СФРЈ најпре је у XLVIII књ. из уређивачког одбора изишао загребачки лингвиста Р. Катичић, док се још у XLIX књ. јављају Блаже Конески, који је те године и умро, и Тине Логар, тако да следећу L књигу уређују само чланови из Београда и Новог Сада: Даринка Гортан-Премк, Ирена Грицкат, Милка Ивић (главни уредник), Павле Ивић, Александар Младеновић, Мирослав Николић, Асим Пецо, Митар Пешикан, Живојин Станојчић, Драго Ђупић и Егон Фекете.

Ретки су славистички часописи који су на својим страницама окупљали тако широк круг најпознатијих имена европске и светске славистике. Високом реномеу часописа допринео је, још у раним годинама његова излажења, велики научни ауторитет што га је А. Белић, као издавач и уредник (од XVIII књ. издавач је Институт за српски језик САНУ) имао међу славистима, као ученик познатог Руса Ф. Ф. Фортунатова, с блиским научним везама са Шахматовим, Порзежинским, Куљбакином, као сјајан познавалац немачких младограматичара и сарадник А. Лескина, најбољег представника младограматичарског доба.

Поред најугледнијих лингвиста са простора раније Југославије: В. Јагића, М. Решетара, Т. Маретића, С. Ившића, П. Скока, Ф. Рамовша, Р. Нахтигала, Јб. Стојановића, С. Куљбакина, Х. Барића, М. Московљевића, М. Будимира и многих других, на страницама часописа јављали су се и познати странци, претежно слависти: А. Vaillant, А. Meillet, N.

van Wijk, Л. А. Булаховский, Г. А. Ильинский, М. Małeckі, S. Rospond, B. Navránek, А. А. Шахматов и др. а у каснијим књигама сарађују млађи, као што су нпр. Р. Јакобсон, М. Benson, П. Дмитриев, Н. Schuster-Ševc итд. У XXX књ. на 634 стране објављено је 67 радова од чега 27 радова припада страним славистима из Европе и Америке. Да поменемо, на пример, само неке: Р. Јакобсон, А. Vaillant, М. Benson, К. А. Van den Berk, М. Г. Булахов, Ј. Kurz, Ј. Kuryłowicz, Ј. Sedláček, Е. Stankiewicz и др. Ваља напоменути да се та традиција објављивања чланака и расправа угледних страних аутора наставила и може се рећи појачала и под уредништвом академика Милке Ивић у чијим бројевима срећемо имена: F. Daneša, В. Гудкова, О. Ulčný, L. Deže, G. Y. Schevelova, С. Иванчева, Z. Topolińska, W. Browna и др. Није потребно истицати колика је корист за науку овакво мешање различитих научних погледа, праваца и школа. Надамо се да најновија југословенска криза неће, бар задуго; изменити стање и спречити слависте, наше досадашње пријатеље, из Аустрије, Бугарске, Данске, САД, Мађарске, Пољске, Чешке и других земаља да и даље шаљу прилоге за Филолог.

Часопис чији јубилеј овако представљамо имао је сталне рубрике *Критика* и *Хроника*, али и нешто посебно значајно за науку. У свакој књизи објављивао је за поједине године текућу *Библиографију* – расправа и дела из словенске филологије и опште лингвистике која су изашла у Југославији, па су се тако на једном месту могли наћи сви драгоцени подаци о кретањима у лингвистичкој науци и обједињена лингвистичка продукција тадашње Југославије. И Библиографију, као и расправе и чланке, пратио је *Реџисџар речи* и *Реџисџар имена*, што је омогућавало максималну употребљивост и коришћење и текстова и библиографских података. Сарадници у изради библиографије били су и из свих бивших универзитетских центара – Љубљане, Загреба, Сарајева, Скопља. Верујемо да је и штампање библиографије побољшавало високу репутацију и проходност часописа унутар и изван земље. И данас су многе славистичке библиотеке европских и америчких академија, универзитета и института претплаћене на „Јужнословенски филолог”.

Стално захтеван у погледу високог нивоа научне квалификације аутора, пратећи фундаменталну и општелингвистичку оријентацију, часопис је у континуитету успео да до данас остане једнако богат, занимљив и садржајан. Неки бројеви су посвећивани конгресима слависта (нпр. Првом конгресу југословенских слависта 1957, Четвртом међународном конгресу слависта 1958, Петом славистичком конгресу у Софији...). Једни су, опет, бројеви посвећивани годишњицама живота, рада или смрти истакнутих научника (нпр. А. Белића, Вука Караџића, М. Стевановића, Р. Бошковића). Филолог је поред дужих и краћих студија објављивао и докторске дисертације (С. Николића, О. Цвијић, Е. Фе-

кета), све до покретања посебне Библиотеке Јужнословенског филолога (изашло 10 књига). Највише радова у 50 бројева часописа објавио је до сада А. Белић – 122.

Да додамо још и ово. Последња, уз то и јубиларна, L књ. доноси расправе и чланке: И. Грицкат, П. Ивића, А. Пеца, М. Ивић, Д. Гортан-Премк, Е. Фекета, А. Ломе, С. Ристић, М. Бјелетић, Р. Марковић и М. Николића; затим приказе и критике Д. Петровића (Фонетика и фонологија „стандардне ноноштокавштине“, С. Бабић – Д. Брозовић – М. Могуш – С. Павешић – И. Шкарић – С. Тежак, Загреб 1991), М. Николића (Правопис српског језика, М. Пешикан, Ј. Јерковић и М. Пижурица, Нови Сад 1993), Р. Ковачевић (Струмички (македонски) апостол, Скопље 1990), Р. Ђуровића (М. Вукићевић, Огледи из дијалектолошких истраживања, Приштина 1993). У хроници су прилози Л. Лашкове и Д. Ђупића и In memoriam преминулима Блажу Конеском, Кенету Нејлору и Францу Безлају.

Из прегледа L књ. примећује се да, без обзира на неповољне међународне околности, „Јужнословенски филолог“ не мења у основи своју ранију научну оријентацију и општеславистичку концепцију.